

inom den amerikanska konservatismen har fått utstå hård kritik för ytlighet, lättköpighet och hyckleri; men så är Viereck också en man som påtagligare än de flesta fått erfara vad kampen i själva verket gäller. Han slår sammanfattningsvis fast följande sanning:

"Great conservatives — immortals like Burke, Hamilton, Disraeli, Churchill, or the poets Pope and Swift — earned their right to be sunnily conservative by their long dark nights."

AGNETA REHNVALL:

Mord med statligt tillstånd

I vår mat finns mikroskopiska rester av tusentals människotillverkade kemikalier. En del är alldeles ofarliga och en del är känt giftiga. Men de allra flesta är helt enkelt okända och vi vet inte om de har någon inverkan på vår hälsa — på kort eller lång sikt — i de mängder vi får dem i oss. Detsamma gäller de tusentals kemikalerna i atmosfären och i dricksvattnet.

Björn O Gillberg och Arthur R Tamplin: **Mord med statligt tillstånd. Hur miljöpolitiken förkortar våra liv.** Wahlström & Widstrand 1988

Värre blir det. Varje år tillkommer nya ämnen, molekyler av nya slag med okända egenskaper.

Vad göra?

En tänkbar åtgärd är att slå larm, med många och starka ord. Miljökampanen Björn Gillberg, Miljöcentrums skapare, är numera en respekterad väckarklocka som kommit långt sedan den gången han tvättade skjortan i gräddersättningsmedel

för att bevisa något som vi nu har glömt. Tillsammans med Arthur Tamplin, en amerikan verksam vid Miljöcentrum och mest känd för omdiskuterade teorier om strålning, har Gillberg givit ut boken *Mord med statligt tillstånd*. Hur miljöpolitiken förkortar våra liv.

Men det är nu inte det som boken handlar om. Den handlar inte om mord, med eller utan tillstånd, och den handlar inte om miljöpolitik.

Den är ett försök att med hjälp av officiell statistik (från Statistiska Centralbyrån) visa att överdödligheten bland svenskar i medelåldern är mycket hög och att denna överdödlighet mest beror på miljöföroreningar för vilka vi själva är ansvariga.

Gillberg och Tamplin koncentrerar sig på åldersgruppen 40–69 år. Genom att jämföra dödsfallen i cancer och hjärt-kärlsjukdomar i olika delar av landet och i olika yrkeskategorier vill författarna visa att det finns en mycket stor överdödlighet i dessa sjukdomar — det handlar om tal

mellan 20 och 50 procent. Överdödlig-
heten är dessutom "undvikbar", det vill
säga det skulle gå att minska den till näs-
tan noll om man slapp föroreningarna —
inklusive de individuella föroreningarna
som exempelvis tobaksrökning.

Med statistik kan man göra mycket.
Epidemiologisk statistik kan man göra
extra mycket med eftersom den innehåller
stora och omdiskuterade felkällor.
Gillberg och Tamplin har belackare som
räknat fram helt andra siffror.

I kvalitativa termer är dock de flesta
överens om att föroreningarna är ett
hälsoproblem och att det minsann inte
bara är skogen som mår dåligt av giftig
luft.

Okunskapen gör det hela extra obe-
hagligt. Vi — allmänheten, kemikalietill-

verkarna, läkarna, myndigheterna — vet
ytterst lite om den verkliga effekten av alla
dessa ämnen. Än mindre vet vi om hur de
fungerar tillsammans och på lång sikt.

Författarna pekar också på hur otill-
fredsställande våra metoder är för att av-
göra de "hygieniska gränsvärdena" för ett
nytt ämne — man prövar ämnet på råttor
ett tag och sätter sedan dit en säkerhets-
marginal. Egentligen inte mycket bättre
än en gissning.

Tyvärr — för det är bra med väckar-
klockor ibland — är Gillbergs och Tamp-
lins bok krångligt skriven. Man måste va-
ra ordentligt intresserad av debatten för
att orka klämma sig igenom de 150 sidor-
na halvsmält statistik och halvgenomskin-
liga resonemang. Bättre pedagogik på
Miljöcentrum!